

Sterke toename alleenstaande moeders onder allochtonen

Carel Harmsen en Joop Garssen

Terwijl het aantal huishoudens met kinderen in de afgelopen vijf jaar vrijwel constant bleef, is het aantal eenouderhuishoudens sterk toegenomen. Vooral onder Turken en Marokkanen was deze toename opvallend. Rond 40-jarige leeftijd is inmiddels een op de zes Turkse en Marokkaanse vrouwen alleenstaande moeder. De sterke groei van dit aandeel onder Turken en Marokkanen hangt deels samen met nog niet voltooide gezinshereniging. Het hoogst is het aandeel nog steeds onder Antilliaanse vrouwen, met ruim vier op de tien. Wel kent de tweede generatie Antilliaanse vrouwen op alle leeftijden een lager aandeel alleenstaande moeders dan de eerste generatie. Onder Surinaamse vrouwen van 40 jaar is een derde alleenstaande moeder. Onder autochtone vrouwen is het aandeel alleenstaande moeders, met een op de twaalf, aanzienlijk lager.

Recente trend in de huishoudensontwikkeling

Tussen 2000 en 2005 is het aantal huishoudens in ons land met 290 duizend toegenomen. De groei van het aantal huishoudens in deze vijf jaar (4,3 procent) was sterker dan die van de totale bevolking (2,8 procent). Deze relatief grotere toename van het aantal huishoudens hangt samen met de voortgaande 'huishoudensverdunding', de afname van het gemiddeld aantal personen per huishouden. In een eeuw tijd is dit aantal vrijwel gehalveerd, van 4,5 naar 2,3. Aan deze ontwikkeling lag vooral het al decennialang toenemende aandeel van de eenpersoonshuishoudens ten grondslag. Een kleinere rol was weggelegd voor de eenouderhuishoudens. Deze categorie draagt bij aan de huishoudensverdunding, omdat het merendeel ontstaat door (echt)scheiding.

In de periode 2000–2005 is het aantal eenpersoonshuishoudens met 177 duizend toegenomen, en het aantal eenouderhuishoudens met 60 duizend (staat 1). In relatieve zin is het aantal eenouderhuishoudens echter twee keer zo sterk gegroeid als het aantal eenpersoonshuishoudens (met respectievelijk 16 en 8 procent). Verreweg de sterkste groei vond overigens plaats in de, vooralsnog aanzienlijk kleinere, categorie van niet-gehuwde paren met kinderen (53 procent).

De getalsmatig grootste huishoudenscategorie, die van de gehuwde paren (met of zonder kinderen), is in de afgelopen jaren licht afgenomen (-1,1 procent). Deze afname heeft plaatsgevonden onder de gehuwde paren met kinderen: in 2005 waren er 81 duizend (4,2 procent) minder dan in 2000.

Een op drie eenouderhuishoudens allochtoon

Op 1 januari 2005 telde 17,5 procent van alle huishoudens met kinderen één ouder, tegen 15,6 procent in 2000. In de stijging van het aantal eenouderhuishoudens speelden huishoudens met een autochtone ouder in absolute zin de grootste rol, met een groei in de afgelopen vijf jaar van 32,4 duizend. Het aantal eenouderhuishoudens met een allochtone ouder nam met 27,4 duizend toe. In relatieve zin was de stijging van het aantal allochtone eenoudergezinnen sinds 2000 (met 23 procent) echter veel sterker dan die van het aantal autochtone huishoudens (met 12 procent). Momenteel is in een derde van de eenouderhuishoudens de alleenstaande ouder allochtoon.

Surinamers vormen met 32,2 duizend eenouderhuishoudens in 2005 de grootste allochtone herkomstgroepering. Het aantal eenouderhuishoudens onder Surinamers is in de afgelopen vijf jaar overigens wel iets minder dan gemiddeld toegenomen (staat 2). Opvallend is de forse groei van het aantal eenouderhuishoudens onder Turken en Marokkanen. Ook in een aantal kleinere herkomstgroeperingen is een zeer sterke toename waargenomen (Ghanezen: 2,4 duizend in 2005, toename 41 procent; Chinezen 1,7 duizend, toename 66 procent; Irakezen 1,7 duizend, toename 96 procent; Afghanen 1,2 duizend, toename 63 procent).

Bijna driekwart van de groei van het aantal allochtone eenouderhuishoudens komt voor rekening van de eerste generatie. Recent is echter ook onder allochtonen van de tweede generatie het aantal eenouderhuishoudens fors gestegen. In relatieve zin was deze stijging (met 29 procent) zelfs sterker dan die onder de eerste generatie (met 22 procent).

Staat 1
Particuliere huishoudens naar huishoudenssamenstelling, 1 januari

	1995	2000	2005
	x 1 000		
Eenpersoonshuishouden	2 109,1	2 272,2	2 449,4
Niet-gehuwd paar zonder kinderen	418,5	494,8	498,5
Niet-gehuwd paar met kinderen	99,6	162,8	248,5
Gehuwd paar zonder kinderen	1 424,6	1 521,1	1 563,8
Gehuwd paar met kinderen	2 012,4	1 919,6	1 838,6
Eenouderhuishouden	360,8	384,3	444,1
Overige huishoudens	43,7	46,3	48,0
Totaal huishoudens	6 468,7	6 801,0	7 091,0

Staat 2
Aantal eenouderhuishoudens naar herkomstgroepering ouder, 1 januari 2000 en 2005

	2000	2005	Toename 2000–2005	
			absoluut	in procenten
	<i>x 1 000</i>		%	
Autochtoon	266,7	299,1	32,4	12,2
Suriname	29,0	32,2	3,2	11,1
Indonesië/ Ned. Indië	15,8	17,7	1,8	11,6
Ned. Antillen en Aruba	10,2	13,1	2,9	28,4
Turkije	9,0	12,7	3,8	42,0
Duitsland	11,8	11,5	-0,3	-2,8
Marokko	6,3	9,2	2,9	46,1
Overig allochtoon	35,6	48,6	13,1	36,8
Totaal	384,3	444,1	59,8	12,2

Na een scheiding, de belangrijkste oorzaak voor het ontstaan van eenouderhuishoudens, gaan verreweg de meeste kinderen bij de moeder wonen. In slechts een op de zes eenouderhuishoudens is de alleenstaande ouder dan ook een man. Dit aandeel was in 2005 iets toegenomen ten opzichte van 2000.

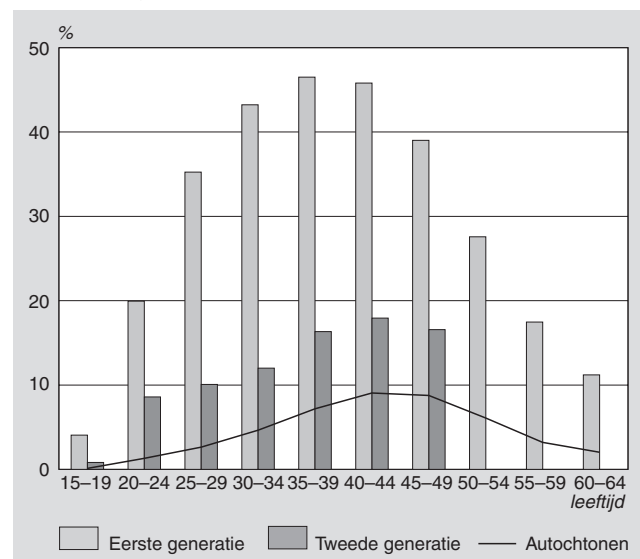
Grote verschillen naar herkomst

Antillianen en Surinamers

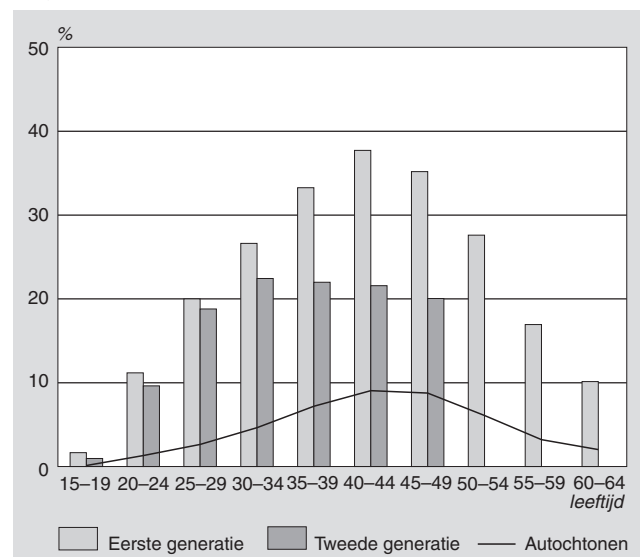
De kans op alleenstaand moederschap is het grootst onder Antilliaanse en Surinaamse vrouwen. Op 40-jarige leeftijd zijn ruim vier op de tien Antilliaanse vrouwen alleenstaande moeder. Vooral rond de millenniumwisseling is het aantal alleenstaande ouders van de eerste generatie snel gestegen. Deze stijging hing samen met de forse immigratie die toen plaatsvond vanuit de Nederlandse Antillen en Aruba. Een niet onbelangrijk deel betrof vrouwen die op het moment van immigratie alleenstaande moeder waren. Het aantal alleenstaande ouders onder de tweede generatie Antillianen is nog klein. Hoewel dit aantal nog wel verder zal stijgen, is er in vergelijking tot de eerste generatie desondanks sprake van een gunstige ontwikkeling (grafiek 1). Per leeftijdsgroep is het aandeel alleenstaande ouders van de tweede generatie namelijk ruim de helft kleiner dan onder de eerste generatie. Deze ontwikkeling hangt mogelijk samen met het verschil in sociaal-economische status tussen de eerste en de tweede generatie: onder de laatstgenoemden bevinden zich relatief meer hoger opgeleiden. Tot medio jaren tachtig kwamen Antillianen en Arubanen immers vooral naar Nederland voor het volgen van een opleiding, en deze hoger opgeleide eerste generatie heeft ook vaak hoger opgeleide kinderen.

Van de Surinaamse moeders die rond de 40 jaar zijn, staat ongeveer een derde alleen (grafiek 2). In de afgelopen jaren is onder Surinaamse vrouwen van de eerste generatie het aantal alleenstaande moeders licht gestegen. Deze ontwikkeling hing samen met de groei van het aantal eerste generatie Surinamers in Nederland. Ook onder Surinamers laat de tweede generatie, ten opzichte van de eerste generatie, een gunstige ontwikkeling – een daling van het aandeel alleenstaande ouders – zien.

1. Aandeel alleenstaande Antilliaanse en Arubaanse moeders naar leeftijd en generatie, 1 januari 2005

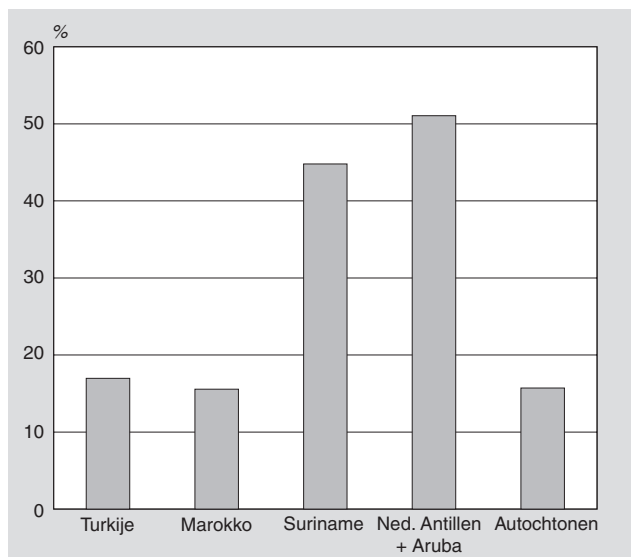

2. Aandeel alleenstaande Surinaamse moeders naar leeftijd en generatie, 1 januari 2005

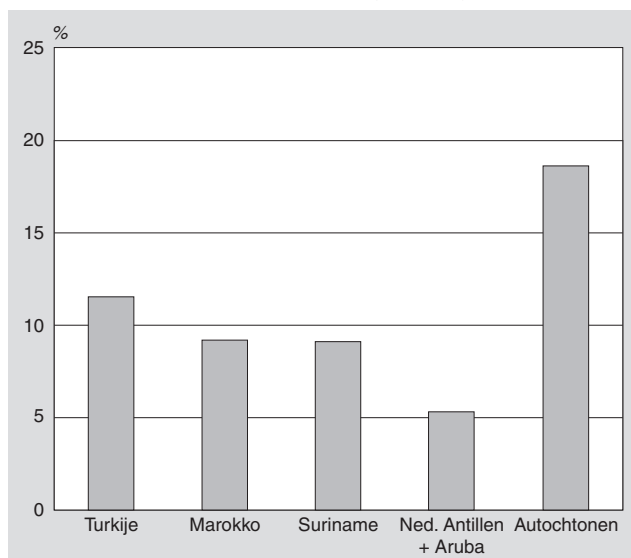

Van alle huishoudens met kinderen bestaat onder Surinamers bijna de helft, en onder Antillianen zelfs meer dan de helft, uit eenouderhuishoudens. De afgelopen vijf jaar is dit aandeel vrijwel gelijk gebleven (grafiek 3). Het aandeel eenouderhuishoudens met een vader als alleenstaande ouder vormt onder Surinaamse huishoudens nog geen 10 procent en onder Antilliaanse huishoudens net iets meer dan 5 procent van het totaal. Dit aandeel is in de periode 2000–2005 licht toegenomen, maar nog steeds aanzienlijk lager dan onder autochtonen (grafiek 4).

3. Aandeel eenouderhuishoudens in totaal aantal huishoudens met kinderen naar herkomstgroepering, 1 januari 2005

4. Aandeel alleenstaande vaders in het totaal aantal eenouderhuishoudens naar herkomstgroepering, 1 januari 2005

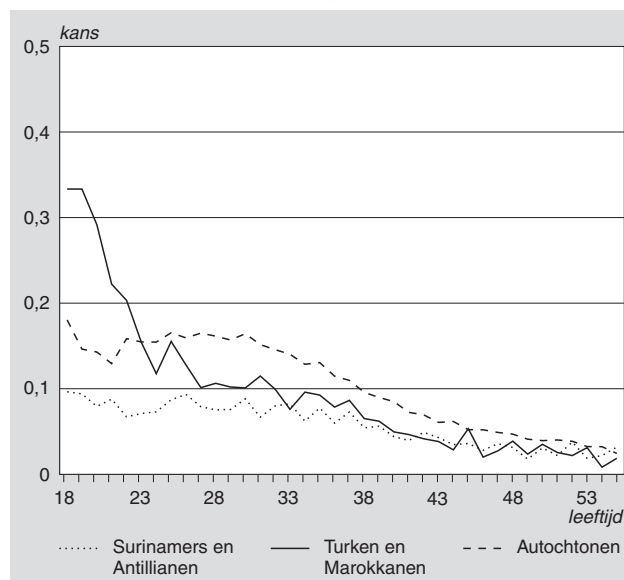
Turken en Marokkanen

Een opvallend sterke stijging van het aantal alleenstaande moeders is sinds 2000 opgetreden onder Turken en Marokkanen (staat 2). In deze herkomstgroepen is het aandeel alleenstaande moeders in de totale vrouwelijke bevol-

king momenteel op alle leeftijden (tot 65 jaar) hoger dan onder autochtonen, maar wel veel lager dan onder Surinamers en Antillianen. Eén op de zes Turkse en Marokkaanse vrouwen van 40 jaar is alleenstaande moeder.

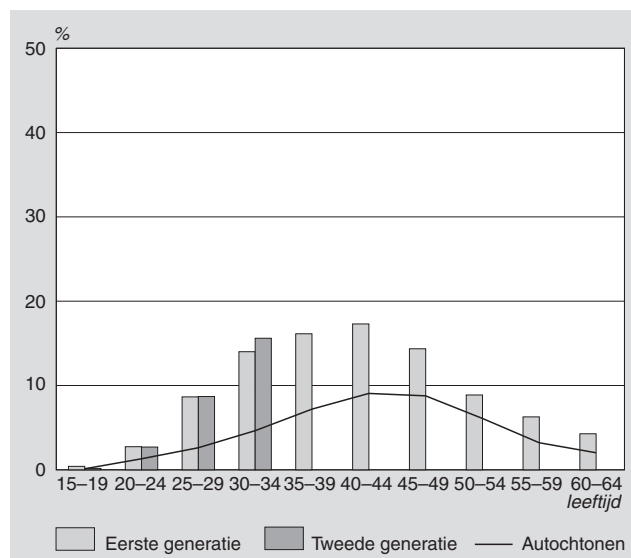
De recente stijging van het aantal alleenstaande Turkse en Marokkaanse moeders hangt waarschijnlijk voor een deel samen met immigratie. Relatief veel Turkse en Marokkaanse vrouwen van de tweede generatie trouwen met een partner uit het herkomstland van de ouders. In een aanzienlijk aantal gevallen heeft deze partner zich nog niet (formeel) bij zijn echtgenote gevoegd. Dit blijkt duidelijk uit de kans van jonge alleenstaande moeders om te gaan samenwonen, weergegeven in grafiek 5. Het aandeel alleenstaande ouders per leeftijdsgroep is, mogelijk mede hierdoor, onder de tweede generatie relatief hoog (grafiek 6 en 7). In de periode 2000–2005 was tot 30-jarige leeftijd vrijwel geen sprake van verandering in het aandeel van alleenstaande Turkse en Marokkaanse moeders in de vrouwelijke bevolking. Boven deze leeftijd vond wel een lichte stijging plaats.

5. Jaarlijkse kans van alleenstaande moeders om samen te gaan wonen naar leeftijd en herkomstgroepering, 2002

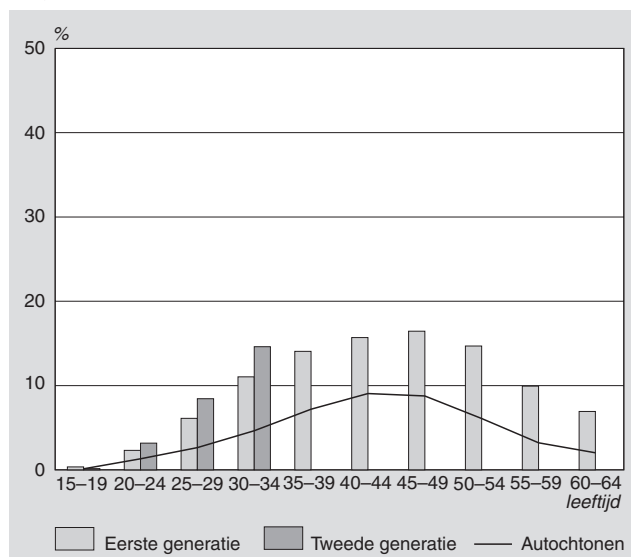

Ongeveer een op de zes Marokkaanse en Turkse huishoudens met kinderen is een eenouderhuishouden. Dit aandeel is ongeveer even groot als dat onder autochtonen (staat 3). De kans dat Marokkaanse en Turkse vrouwen alleenstaande moeder zijn, is desondanks veel groter dan die van autochtone vrouwen. Dit hangt samen met het feit dat de autochtone bevolking een veel groter aandeel alleenstaanden kent. In de afgelopen vijf jaar is het aandeel eenouderhuishoudens in het totaal van de Turkse en Marokkaanse huishoudens licht gestegen. Het aandeel van de eenouderhuishoudens met een vader als alleenstaande ouder is onder Turkse en Marokkaanse huishoudens respectievelijk 11 en 9 procent. Dit aandeel is in de periode 2000–2005 licht gedaald, en is evenals onder de andere belangrijke herkomstgroeperingen beduidend lager dan onder autochtonen (grafiek 4).

6. Aandeel alleenstaande Turkse moeders naar leeftijd en generatie, 1 januari 2005

7. Aandeel alleenstaande Marokkaanse moeders naar leeftijd en generatie, 1 januari 2005

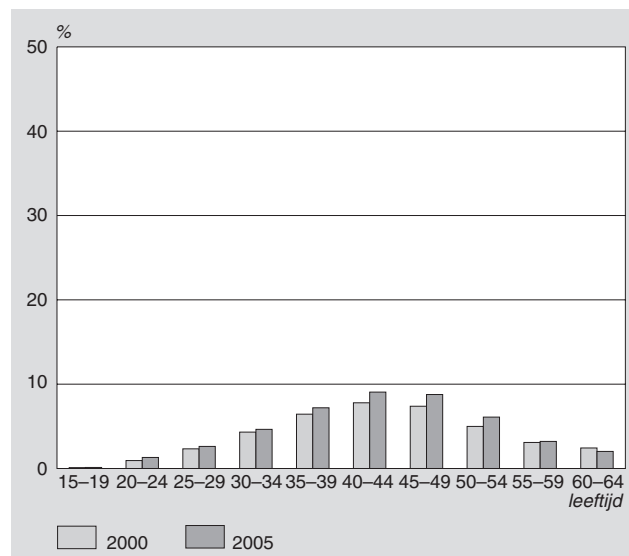
Autochtonen

Van de hier getoonde groepen is het aandeel alleenstaande moeders het laagst onder autochtone vrouwen. Van hen maakt op 40-jarige leeftijd een op de twaalf deel uit van een eenouderhuishouden. De afgelopen jaren tekent zich een toename af, het duidelijkst onder vrouwen van 45-54 jaar. Dit is mogelijk deels een gevolg van het feit dat deze generatie vrouwen het krijgen van kinderen is gaan uitstellen. Als deze vrouwen door (echt)scheiding hun partner verliezen, zullen ze ook op hogere leeftijd vaak nog thuiswonende kinderen hebben (grafiek 8).

Het aandeel van eenouderhuishoudens in het totaal aantal huishoudens met kinderen is in de periode 2000-2005 met 1 procentpunt gestegen, tot 15,7 procent. Ook het aandeel van de eenouderhuishoudens met een vader als alleenstaande ouder nam toe. Op 1 januari 2005 was in 18,6 pro-

cent van de autochtone eenouderhuishoudens sprake van een alleenstaande vader.

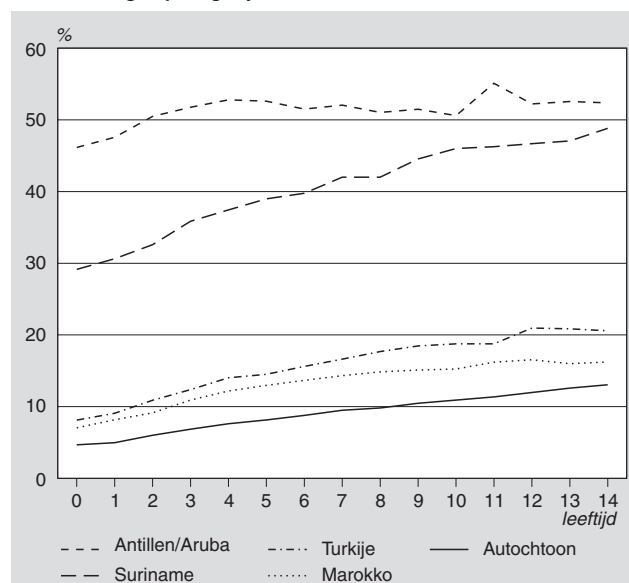
8. Aandeel alleenstaande autochtone moeders naar leeftijd, 1 januari 2000 en 2005

Kinderen in eenouderhuishoudens

Van de ruim 3 miljoen kinderen tot 15 jaar die ons land telt, leven er 360 duizend in een eenouderhuishouden. Tien jaar geleden waren het er nog 307 duizend. Inmiddels maakt een op de acht kinderen jonger dan 15 jaar deel uit van een gezin met één ouder. Dit aandeel neemt sterk toe met de leeftijd van het kind. In het eerste levensjaar leeft slechts een op de zestien kinderen in een eenouderhuishouden. Op 14-jarige leeftijd geldt dit voor een op de zeven. Verreweg de meeste eenouderhuishoudens met kinderen tot 15 jaar ontstaan door relatieontbinding, hetzij door echtscheiding of doordat samenwonende partners

9. Aandeel kinderen in een eenouderhuishouden naar leeftijd en herkomstgroeping, 1 januari 2005

met gemeenschappelijke kinderen uit elkaar gaan. Pas op hogere leeftijd, als de kinderen al volwassen zijn, gaat ook het overlijden van een van de ouders een rol van betekenis spelen.

Onder autochtonen leeft bij geboorte ongeveer een op de twintig kinderen als kind in een eenouderhuishouden, en op 14-jarige leeftijd ongeveer een op de acht (*grafiek 9*). Van de Antilliaanse en Arubaanse kinderen leeft echter al

bijna de helft vanaf de geboorte in een gezin met één ouder, en verandert dit aandeel maar weinig met de leeftijd van het kind. Ook onder Surinaamse kinderen tot 15 jaar is het aandeel, met drie op de tien, veel hoger dan onder autochtonen (5 procent). Van de Turkse en Marokkaanse kinderen leeft kort na de geboorte respectievelijk 8 en 7 procent in een eenoudergezin. Op 14-jarige leeftijd is dit aandeel ongeveer verdubbeld.